

HØJESTERETS DOM

afsagt onsdag den 30. november 2011

Sag 295/2009

(2. afdeling)

A,

B,

C og

D (tidligere ...)

(alle mødte selv)

mod

Politidirektøren for Østjylland,

Rigsadvokaten og

Justitsministeriet

(kammeradvokaten ved advokat Henrik Nedergaard Thomsen for alle)

I tidligere instans er afsagt dom af Vestre Landsrets 2. afdeling den 15. september 2009.

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Per Walsøe, Niels Grubbe, Marianne Højgaard Pedersen, Henrik Waaben og Michael Reklings.

Påstande

Appellanterne, A, B, C og D, har nedlagt følgende påstande:

Påstand 1:

Politidirektøren for Østjylland skal anerkende, at denne har krænket As rettigheder efter artikel 2 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (svarende til påstand 1 for landsretten).

Påstand 2:

Rigsadvokaten og Justitsministeriet skal anerkende, at disse har krænket As rettigheder efter artikel 2 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (svarende til påstand 2 for landsretten).

Påstand 3:

Politidirektøren for Østjylland skal anerkende, at denne har krænket Bs rettigheder efter artikel 2 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (svarende til påstand 3 for landsretten).

Påstand 4:

Rigsadvokaten og Justitsministeriet skal anerkende, at disse har krænket Bs rettigheder efter artikel 2 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (svarende til påstand 4 for landsretten).

Påstand 5:

Politidirektøren for Østjylland skal anerkende, at denne har krænket C og Ds rettigheder efter artikel 2 og subsidiært efter artikel 3 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (svarende til påstand 7 for landsretten).

Påstand 6:

Rigsadvokaten og Justitsministeriet skal anerkende, at disse har krænket C og Ds rettigheder efter artikel 2 og subsidiært efter artikel 3 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (svarende til påstand 8 for landsretten).

Påstand 7:

Politidirektøren for Østjylland, Rigsadvokaten og Justitsministeriet skal betale 120.000 kr. til A eller et mindre beløb efter Højesterets skøn med tillæg af procesrente fra sagens anlæg (svarende til påstand 9 for landsretten).

Påstand 8:

Politidirektøren for Østjylland, Rigsadvokaten og Justitsministeriet skal betale 120.000 kr. til B eller et mindre beløb efter Højesterets skøn med tillæg af procesrente fra sagens anlæg (svarende til påstand 10 for landsretten).

Påstand 10:

Politidirektøren for Østjylland, Rigsadvokaten og Justitsministeriet skal betale 70.000 kr. til C eller et mindre beløb efter Højesterets skøn med tillæg af procesrente fra sagens anlæg (svarende til påstand 13 for landsretten).

Påstand 11:

Politidirektøren for Østjylland, Rigsadvokaten og Justitsministeriet skal betale 70.000 kr. til D eller et mindre beløb efter Højesterets skøn med tillæg af procesrente fra sagens anlæg (svarende til påstand 14 for landsretten).

De indstævnte, Politidirektøren for Østjylland, Rigsadvokaten og Justitsministeriet, har påstået stadfæstelse og har gentaget deres subsidiære påstande.

J har ikke anket landsrettens dom.

Sagen vedrørende Ks anke af landsrettens dom er efter hans udeblivelse fra hovedforhandlingen i Højesteret udskilt til særskilt behandling og udsat med henblik på stillingtagen til, om sagen skal afvises.

Anbringender

Appellanterne har gentaget deres anbringender og har bl.a. anført, at det efter bevisførelsen må lægges til grund, at det skud, der dræbte E, er afgivet af politiassistent H. Skuddet må antages at være afgivet af denne mod den grønne Jeep, efter at Jeepen var bakket efter sammenstødet med politibilen. Bl.a. på grund af bilernes placering efter sammenstødet er det ikke muligt, at skuddet – der ramte E i venstre isse med retning mod højre, lidt nedad og lidt fremad – kan være afgivet af politiassistent G, mens han stod bag eller ved højre fordør på politibilen, således som han har forklaret. Det må endvidere lægges til grund, at politiassistent H tilsigtet afgav skuddet gennem den grønne Jeeps højre forreste siderude. Endelig må det lægges til grund, at skuddet gennem den grønne Jeeps forrude skete, mens Jeepen befandt sig på det sted, hvor den stadig stod, da der kom yderligere politi til stede.

For så vidt angår skuddene ind i kabinen på den sorte Mercedes har appellanterne navnlig anført, at det må lægges til grund, at de to skud gennem forruden skete, efter at bilen var bakket efter sammenstødet med politibilen, og på et andet sted end det, der er lagt til grund under statsadvokatens undersøgelse, idet knust glas hidrørende fra denne bil er fundet et andet sted. For så vidt angår skuddet afgivet af politiassistent G, der dræbte F, er der ikke noget grundlag for at antage, at dette skete af frygt for, at F rakte ud efter et våben.

Vedrørende forløbet af efterforskningen og retssagen har appellanterne bl.a. anført, at der er blevet slettet i lydfiler, og at der er lydfiler med telefonsamtaler bl.a. med statsadvokaten og om tilkaldelse af repræsentanter for politiassistenternes faglige organisation, som de ikke har fået udleveret. Forberedelsen af højsteretssagen har været kritisabel, navnlig fordi appellan-

terne burde have fået tilladelse til at gennemføre et syn og skøn om, hvorvidt projektilet VS 3.1., der dræbte E, var afskudt fra politiassistent Gs eller fra politiassistent Hs pistol.

De indstævnte har gentaget deres anbringender og har bl.a. anført, at der ikke for Højesteret er fremkommet nye beviser, som kan føre til en ændret vurdering af omstændighederne omkring skudafgivelserne. Der er ikke noget grundlag for at tilsidesætte statsadvokatens og Rigsadvokatens vurderinger, herunder at begge de dræbende skud blev afgivet af politiassistent G under omstændigheder som forklaret af ham. Det er appellanterne, der skal bevise, at skuddene blev afgivet under andre omstændigheder, og denne bevisbyrde har appellanterne ikke løftet.

Appellanterne har – efter afslutningen af de strafferetlige efterforskninger – fået adgang til alt det materiale indgået i undersøgelsen, som de har efterspurgt, herunder har de fået adgang til alle lydfiler bortset fra samtaler omfattende personer, der ikke har relation til sagen.

Supplerende sagsfremstilling

I en kriminalteknisk erklæring af 16. januar 2002 fra Rigspolitechefen afdeling A, Kriminalteknisk afdeling, Våbensektionen, hedder det bl.a.:

”VS 3.1. ...
et deformeret projektil kal. 7,65 mm,
med spor efter et riffelgangssystem
med 6 højresnoede riffelgange og
felter, vægt 4,72 gram.

sikret i forbindelse med obduktion af: E...

AD VS 3.1.

Projektilet kal. 7,65 mm er undersøgt, hvor det er fundet deformeret i forparten som følge af anslag mod hårdt materiale. Projektilkappe og projektilkerne er således ikke skilt, men let flækket i forparten og sammenhængende med større diameter for forparten end bagpart, hvilket antyder, at projektilet har ramt et hårdt materiale.

Projektilets forpart er i øvrigt fundet uregelmæssigt i overfladen.

Der er ikke erkendt formelet eller splintret glas på det undersøgte projektil, men små vævs- og knoglerester, såfremt projektilet forud for anslag har ramt glas kan glasset være fjernet fra projektilet i forbindelse med anslag og gennembrydning af den ramtes kranie.

Det bemærkes, at projektilet på grund af de tilførte skader har en ringere identifikationsværdi.

Sektionen har efterfølgende som forsøg foretaget skydning mod splintfrit glas med samme tykkelse, 3,9 mm, som sideruder i den aktuelle vogn 2 [den grønne Jeep], hvor der bag ved glasset er placeret tørt fyrretræ som projektilfang.

...

Ved hjælp af sektionens specialmikroskop er projektilet VS 3.1. sammenholdt med de aktuelle pistoler KTVS 01-00993-01, VS 1.1. og 1.2. [Pistolen benævnt VS 1.1. er politiassistent Gs pistol. Pistolen benævnt VS 1.2. er politiassistent Hs pistol.]

Der er ved sammenligningen med projektil fra pistolen VS 1.1. fundet nøje overensstemmelse med hensyn til antal riffelgange og felter samt bredden og stigningen i samme, ligeledes er der udfundet individuelle, specifikke særkendetegn i form af sammenfaldende, parallelle skrabespor i såvel riffelgangssporene som feltsporene, men ikke i et antal, der efter sektionens praksis fastlægger en fuld og endelig identifikation, men på grund af de ovennævnte sammenfaldende spor i riffelgange og felter må det som konklusion af den foretagne sammenligning anses sandsynligt, at det undersøgte projektil VS 3.1. er affyret fra den undersøgte pistol VS 1.1.

Der er ved sammenligningen mellem projektilet VS 3.1. og projektil fra pistolen VS 2.1. [må antages at være en skrivefejl for VS 1.2.] ikke konstateret de samme sammenfaldende, specifikke skrabespor i projektilerne.”

I processkrifter afgivet til Højesteret anmodede appellanterne bl.a. om, at det skulle pålægges de indstævnte at fremlægge en ny undersøgelse af projektilet VS 3.1. Hvis de indstævnte ikke var i besiddelse af en sådan undersøgelse, ønskede appellanterne de indstævnte pålagt at foretage undersøgelsen, eventuelt i udlandet. De indstævnte protesterede mod begæringen og oplyste, at man ikke var i besiddelse af en ny undersøgelse af det pågældende projektil. Den 28. marts 2011 besluttede Ankeudvalgets formand ikke at imødekomme begæringen om pålæg til de indstævnte om undersøgelse af projektilet VS 3.1. Sagen blev udsat to uger til den 11. april 2011 på appellanternes stillingtagen til, om de ville fremsætte begæring om syn og skøn eller lignende vedrørende projektilet VS 3.1. Ankeudvalgets formand bemærkede, at appellanterne i givet fald inden samme frist måtte udarbejde skønstema og fremkomme med forslag til skønsmand.

Appellanterne begærede herefter syn og skøn vedrørende projektilet benævnt VS 3.1 og foreslog ”Met Intelligence Bureau, New Scotland Yard” i London udmeldt som skønsmand. I appellanternes forslag til skønstema af 10. april 2011 hedder det bl.a.:

”Appellanterne ønsker projektilet VS.3.1 undersøgt, så det fuldstændig kan fastlægges, hvilken af de to pistoler VS.1.1 eller VS.1.2, projektilet stammer fra.

Gennemførelse:

Scenarie 1) Det optimale vil være, at begge pistoler bliver fremsendt til skønsmanden, så en prøveafskydning vil kunne foretages af ham. Endvidere fremsendes et antal patroner, type RWS 7,65 mm til brug ved prøveafskydningen.

Skulle ovenstående ikke kunne lade sig gøre ønsker vi.

Scenarie 2) De projektiler, som kriminalteknikerne har afskudt og efterfølgende brugt til sammenligningerne fremsendes. Endvidere medsendes projektilet VS.2.2, som dræbte F. Dette som kontrol for prøveskuddet fra pistolen VS.1.1.”

De indstævnte protesterede mod begæringen og anførte i den forbindelse bl.a., at det på nuværende tidspunkt ikke er teknisk muligt at gennemføre den undersøgelse, som appellanterne ønsker gennemført. De henviste herved til deres redegørelse i et tidligere processkrift gående ud på, at den begærede undersøgelse forudsætter, at der kan foretages en sammenligning af afskudte patronhylstre fra et gerningssted med bestemte, skarpe ikke afskudte patroner, og at en sådan sammenligning ikke kan foretages, da politiet ikke længere er i besiddelse af de ikke afskudte patroner.

Den 10. juni 2011 besluttede Ankeudvalget ikke at imødekomme begæringen om syn og skøn, da undersøgelsen efter det oplyste ikke kunne foretages.

Efter fornyet henvendelse fra appellanterne med anmodning om genoptagelse af beslutningen fastholdt Ankeudvalget den 4. august 2011 beslutningen.

Appellanterne har under hovedforhandlingen afspillet nogle lydfiler vedrørende telefonkommunikation mellem polititjenestemænd.

Højesterets begrundelse og resultat

Spørgsmålet om afvisning af appellanternes anerkendelsespåstande

Højesteret finder, at appellanterne, A, B, C og Ds, anerkendelsespåstande 1-6 er så generelt formuleret, at de er uegnede til at blive taget under pådømmelse som selvstændige påstande, og Højesteret tiltræder derfor, at påstandene er blevet afvist. Det bemærkes herved, at påstandene vil blive prøvet som anbringender til støtte for betalingspåstandene, påstand 7, 8, 10 og 11.

Spørgsmålet om Justitsministeriet er rette sagsøgte

Politidirektøren for Østjylland og Rigsadvokaten er statslige myndigheder under Justitsministeriet, og det er statskassen, som den økonomiske forpligtelse vil påhvile, hvis appellanterne får medhold i deres betalingspåstande. Højesteret frifinder herefter ikke Justitsministeriet med den begrundelse, at ministeriet ikke er rette sagsøgte.

Målestokken for bedømmelsen af begivenhedsforløbet

Efter retsplejelovens § 1020 a, stk. 2, skal statsadvokaten iværksætte efterforskning, når en person er afgået ved døden som følge af politiets indgriben. De afdøde var ubevæbnede, da de blev skudt af politiet, og det er derfor afgørende for bedømmelsen, om det var absolut nødvendigt at anvende skydevåben som sket. Det er ikke myndighederne, der har bevisbyrden

for, at der ikke er sket overtrædelse af Menneskerettighedskonventionens artikel 2, jf. herved dom af 4. august 2001 i sag 24746/94, Hugh Jordan mod Storbritannien, præmis 113, men en fyldestgørende begrundelse fra myndighedernes side for nødvendigheden er påkrævet, jf. herved Hugh Jordan-dommen præmis 124.

Skudafgivelserne

Statsadvokatens efterforskning i medfør af retsplejelovens § 1020 a, stk. 2, er i overensstemmelse med retsplejelovens § 1020 b, stk. 2, sket med bistand fra Rigspolitichefen, herunder Rigspolitichefen afdeling A, Kriminalteknisk afdeling. Kriminalteknisk afdeling har vedrørende undersøgelsen af projektilet VS 3.1. udtalt, at projektilet på grund af skader har en ringere identifikationsværdi. Afdelingen har konkluderet, at det må anses for sandsynligt, at projektilet er afskudt fra politiassistent Gs pistol, og at der ikke er konstateret de samme sammenfaldende, specifikke skrubespor i forhold til politiassistent Hs pistol. Appellanterne har ikke anført kritik af den måde, som denne undersøgelse er gennemført på. Højesteret finder, at der ikke er grundlag for at kritisere efterforskningen på dette punkt. Højesteret finder endvidere, at det ved Kriminalteknisk afdelings undersøgelse er tilstrækkeligt belyst, fra hvilken pistol projektilet VS 3.1. blev afskudt, og at der således ikke er grundlag for at gennemføre en yderligere teknisk undersøgelse herom ved syn og skøn.

Højesteret tiltræder, at det efter bevisførelsen lægges til grund, at både det skud, der dræbte E som fører af den grønne Jeep, og det skud, der dræbte F som fører af den sorte Mercedes, blev afgivet af politiassistent G. Af de grunde, der er anført af landsretten, tiltræder Højesteret, at der ved begge skudafgivelser var tale om en nødværgesituation, som er omfattet af straffelovens § 13, stk. 1, og at Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols kriterier for ansvarsfri anvendelse af skydevåben er opfyldt, jf. artikel 2, stk. 2, i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Vedrørende skuddet gennem den højre forreste siderude i den grønne Jeep tiltræder Højesteret, at det efter bevisførelsen lægges til grund, at skuddet blev afgivet af politiassistent H. Af de grunde, der er anført af landsretten, tiltræder Højesteret, at der ikke er grundlag for at tilsidesætte politiassistent Hs forklaring om, at skuddet blev afgivet utilsigtet. I forhold til D tiltrædes det, at dette skud derfor ikke er en krænkelse af artikel 2 eller 3 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, og at skuddet ikke udgør et ansvarsgrundlag for Politidirektøren for Østjylland.

Af de grunde, der er anført af landsretten, tiltræder Højesteret, at der ikke er grundlag for et godtgørelseskrav for C.

Efterforskningen i medfør af retsplejelovens § 1020 a

Højesteret er enig med landsretten i, at den blotte mulighed for, at politiassistenterne i nogle få timer kunne samstemme deres forklaringer, inden de blev afhørt af statsadvokaten, er uheldig. Efter en samlet vurdering finder Højesteret imidlertid ikke grundlag for at fastslå, at statsadvokatens undersøgelse som følge heraf har været uegnet til at afdække spørgsmålet om at indlede strafferetlig forfølgning mod politiassistenterne, herunder bedømme om der havde fundet magtanvendelse sted i strid med artikel 2 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Med denne bemærkning og i øvrigt af de grunde, der er anført af landsretten, tiltræder Højesteret, at der ikke i forbindelse med gennemførelsen af efterforskningen i medfør af retsplejelovens § 1020 a er sket krænkelse af Menneskerettighedskonventionen. Justitsministeriet og Rigsadvokaten har af disse grunde heller ikke i øvrigt pådraget sig ansvar i forbindelse med efterforskningen.

Samlet resultat

På den anførte baggrund stadfæster Højesteret landsrettens dom.

Sagsomkostninger

Højesteret finder, at der foreligger sådanne særlige grunde, at appellanterne ikke skal betale sagsomkostninger for Højesteret til de indstævnte, jf. retsplejelovens § 312, stk. 2.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom stadfæstes, således at anerkendelsespåstandene 1-6 afvises, og Politidirektøren for Østjylland, Rigsadvokaten og Justitsministeriet frifindes for betalingspåstandene 7, 8, 10 og 11.

Ingen af parterne skal betale sagsomkostninger for Højesteret til nogen anden part.